



**ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО,  
АРХИТЕКТУРА И КОМПЮТЪРНИ НАУКИ  
«ПРОФ. АРХ. СТЕФАН СТЕФАНОВ»**

гр. Монтана, ул. "Панайот Хитов" 15А, тел. 096/303 260; 303 261, e-mail: [pgsakn@abv.bg](mailto:pgsakn@abv.bg)

Утвърдил:.....

инж. Красимира Самирова  
Директор на ПГС АКН - Монтана  
Заповед № РД 01-25/30.09.2021



**МЕХАНИЗЪМ**

**ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ**

**В ПГС АКН „ПРОФ. АРХ. СТЕФАН СТЕФАНОВ” – гр. МОНТАНА**

**ЗА УЧЕБНАТА 2021/2022 г.**

Приет на Педагогически съвет с Протокол № РД 09-01 от 30.09.2021 г.

Механизмът за противодействие на училищния тормоз в училище е част от цялостната политика на професионалната гимназия срещу насилието. Той е съвкупност от създадени правила и съвместни действия между класни ръководители, учители, педагогически съветник и родители.

Реализирането на механизъм за противодействие на тормоза в ПГСАН – Монтана се налага от разбирането, че реален напредък в справянето с насилието може да бъде постигнат само в резултат на прилагането на последователна и целенасочена политика, която се споделя и следва от цялата училищна общност и се подкрепя от всички отговорни институции.

### **I. Дефиниция:**

Тормозът е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група. Това е конкретен вид агресивно поведение, насочено към живо същество, целенасочено и съзнателно.

Насилието между деца в училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват.

**Ключови в разбирането за тормоза са следните характеристики на това поведение:**

- ✓ Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете; Тормозът не е случаен. Тормозещият има ясна и осъзната цел да навреди на жертвата си, да ѝ причини болка, да я унижи, да я накара да страда физически или душевно.
- ✓ Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот. Тормозещият винаги разполага с предимство – или е физически по-силен, или е с група приятели, които му помагат или жертвата е неагресивна и неспособна да се защити. При формата на вербалния тормоз, когато се използват обиди, подигравки, зловни забележки и подмятания слабостта на жертвата може да се състои дори в това, че тя е неспособна да измисля подходящи отговори със скоростта, с която се сипят грубите думи на тормозещия.
- ✓ Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия. Изолираният агресивен акт още не е тормоз. Когато обаче агресията се повтаря отново и отново върху един и същи човек (или едни и същи хора), тогава тя се превръща в тормоз. Изключително негативните последици от тормоза най-често се дължат именно на това натрупване във времето на унижение, болка и безпомощност месец подир месец, а понякога и година след година.

**Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:**

- ✓ **Физически тормоз** – блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение.

- ✓ **Вербален тормоз** – подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди.
- ✓ **Психичен тормоз** – подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене.
- ✓ **Социален тормоз** – избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване

и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране.

- ✓ **Сексуален тормоз** – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унижителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападение и насилие.
- ✓ **„Кибер тормоз“** - са насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на дете с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност/профили, обиди, разпространение на слухове в социалните мрежи и др. Ако дете е въввлечено в рискована ситуация онлайн, това винаги има своите отражения в реалния му живот. Преживяванията за детето могат да бъдат дори поунижителни, тъй като кибертормозът не може да бъде прекратен веднага и е достъпен до много по-голям кръг хора.

### **Разлики и прилики между момчета и момичета**

- ✓ Когато са в ролята на жертви:
  - Момчетата са в по-голяма степен обект на физически тормоз;
  - Момичетата са в по-голяма степен обект на индиректен тормоз;
  - Момичетата в по-голяма степен получават помощ и подкрепа от околните;
  - Няма разлика по отношение на вербалния тормоз – момчетата и момичетата в приблизително еднаква степен са обиждани, получават неприятни прякори, подиграват им се, заплашват ги и т.н.;
  - Приблизително еднакъв брой момчета и момичета са обект на тормоз от връстниците си.
- ✓ Когато са в ролята на мъчители:
  - Момчетата много по-често прибягват до физическа агресия;
  - При момчетата са значимо по-високи нивата и на вербалната агресия;
  - Индиректната агресия, която традиционно се приема за "по-женска", всъщност е приблизително еднакво често използвана и от момичетата и от момчетата;
  - Момчетата са почти два пъти по-често в ролята на мъчители от момичетата.

## **II. Задължение на всеки педагогически специалист, служител, родител:**

- Да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел;
- Да информират за случай на тормоз, на който е станал свидетел;
- Да наблюдава взаимодействията и взаимоотношенията между учениците в училище по време на учебните часове, междучасията и неформалните ситуации, в които те общуват.

### **1. Училищният координационен съвет:**

- Планира, проследява и координира дейностите за справяне с тормоза на ниво училище.
- Обобщава предложенията на класовете и изготвя общоучилищни ценности, правила и последици.
- Обсъжда и приема процедурите за докладване, регистриране и проследяване на случаите на тормоз.
- Прави мотивирани предложения до директора с цел подобряване на работата.
- Подпомага класните ръководители с материали или консултации със специалисти, съдейства за организиране на периодични обучения на учителите по темата за насилието.

### **2. Педагогическият съветник:**

- Всяка година извършва оценка на ситуацията в училище чрез различни анкети и методики и я представя пред Педагогически съвет.
- Съхранява протоколите за докладване на случаи на насилие.
- Участва в екипите за работа по случай и разработва програми за работа с деца в риск.
- Участва в дейността на Училищния координационен съвет.
- Обучава групи от връстници и подпомага работата им като посредници при конфликти.

### **3. Класни ръководители:**

- В началото на годината провеждат занятия в часа на класа, посветени на тормоза и насилието. С помощта на учениците приемат ценности, правила и последици при прояви на насилие.
- Запознават учениците с процедурата за съобщаване на случаи на тормоз.
- Реагират при всеки опит за насилие над ученик в клас, съгласно утвърдените процедури и приетите правила и последици.
- За всеки инцидент или проява на насилие попълват протокол, който предават на педагогическия съветник.
- Участват в работата на екипа, сформиран по конкретен случай на ученик от класа им.
- Провеждат периодично превантивни занятия по проблемите на тормоза.
- Информират родителите за дейностите по механизма, както и за приетите правила и процедури. Съдействат за включването им в дейностите на ниво училище.

### **4. Педагогическите специалисти, които не са класни ръководители:**

- Включват темата за насилието в учебни единици, при които това е възможно.
- Поощряват и развиват съвместното учене, както и поведение на сътрудничество и взаимопомощ.
- Познават и използват установената система за информиране и съобщаване за

случаи на тормоз над ученици.

- Познават правилата и последствията на класа, прилагат ги и изискват от учениците да ги прилагат.
- 5. Дежурни учители:**
- Спазват стриктно утвърдения от директора график за дежурство.
  - Реагират според утвърдените процедури в ситуации на насилие по време на дежурството им.
  - Оказват съдействие на охраната при установени от тях нарушения на ученици и докладват на училищното ръководство, като попълват протокол, отразяващ инцидента.
- 6. Непедагогически – административен и помощен персонал:**
- Полагат грижи за предотвратяване на насилнически действия в училищните помещения, за които отговарят.
  - Познават основните принципи на действие и ги прилагат – правила, последствия, протокол за реагиране на насилие.
  - Не допускат прояви на насилие и съобщават за тях на класен ръководител, заместник-директор, директор.

### **III. Мерки за намаляване на риска от училищен тормоз между учениците:**

1. На всички нива защита и отстояване на човешките права и проява на междуличностна толерантност.
2. Създаване на координационен съвет с ясни функции и делегирани отговорности, който да отговаря за планирането, проследяването и координирането на усилията за справяне с насилието и тормоза.
3. Запознаване на педагогическите специалисти, родителите и учениците с Механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище, утвърден със Заповед № РД 09-5906/28.12.2017 г. на Министъра на образованието и науката и с настоящия „Механизъм за противодействие на училищния тормоз между учениците в ПГСАН „Проф. арх. Стефан Стефанов“ – Монтана.
4. Извършване на анализ на състоянието
  - организира се от ръководството на институцията и се осъществява от координационния съвет в началото на учебната година до 10.10.2021 г. За целта се използват специални въпросници или се осъществяват дискусии с участието на цялата училищна общност, фокус групи с учители и родители и др.
  - Резултатите от анализа и наличието на проблем се представят от Координационния съвет и се обсъждат на тематичен педагогически съвет, на който участие могат да вземат всички заинтересовани страни до 15.10.2021 г.
5. Провеждане на колективни и индивидуални срещи от класните ръководители с цел информиране за резултатите от анализа и „Какво е насилие и тормоз и как да го разпознаваме“
6. Включване в обучения за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти в областта на справяне с тормоза.
7. Изготвяне на План за противодействие на училищния тормоз от координационния съвет с описание на всички дейности по превенция и интервенция на ниво институция и ниво клас.

### **IV. Начини за противодействие на училищния тормоз между учениците:**

### **На ниво класна стая/ паралелка:**

1. Създаване на правила за поведение на класа, като част от единните училищни правила.
2. Осъществяване на обучителни дейности съгласно плана за Час на класа. Целта е да се създаде пространство, в което да се говори открито за тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие като емпатия, толерантност и уважения към различията, решаване на конфликти и др.
3. Осигуряване на условия за участие на учениците при ализирането на дейностите по превенция (ученически съвет, инициативи и др.);
4. Провеждане на тематични родителски срещи.

### **На ниво училище,** съгласно Годишния план на училището:

1. Актуализиране на етичния кодекс на училищната общност.
2. Актуализиране на единните училищни правила за противодействие на тормоза, които са част от Правилника за дейността на институцията.
3. Договаряне на единен механизъм за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие.
4. Запознаване на цялата училищна общност с определението, проявлението и последиците от насилието и тормоза.
5. Подобряване на системата от дежурства.
6. Осигуряване на реални партньорства с външни на училището служби, организации и специалисти.
7. Повишаване квалификацията на педагогическия персонал за работа с програмите, включително реализиране на специализирани обучения за превенция и справяне с насилието и тормоза.

### **Родителско участие:**

1. Партньорство с родителите за съдействие по превенция на насилието и тормоза.
2. Участие в училищни инициативи и мероприятия.

### **V. Процедури и алгоритъм при установен тормоз между учениците:**

1. Класификация на формите на насилие и тормоз и предприемане на съответните действия – приложение към настоящия Механизъм за противодействие на училищния тормоз между учениците.

<b>Ниво на тормоз</b>	<b>Отговор на училището</b>	<b>Отговорни лица</b>
Ниско нарушение на правилата	Прекратяване – изгъване на нарушеното правило: налагане на съответната последица.	Учител и класен ръководител
Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата или по-сериозни последици	Описване на ситуацията в Дневник за случаите на тормоз, възстановяване на щетата, разговор се с родителите.	Класен ръководител
Сериозно – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето,	Насочване към Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни и	УКППШУ

телесния интегритет, както и на детето-жертва, така и на детето-извършител	полицията, ОЗД и община по силата на координационния механизъм; Дневник за случаите на тормоз, среща с родтелите, възстановяване на щетата, включване на учениците в допълнителни програми.	
--	--	--

## 2. Действия при разрешаване на установен училищен тормоз между учениците:

Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. По-голяма част от ситуациите на тормоз следва да бъдат овладени от учителите и възпитателите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

### Първа стъпка: Прекратяване на ситуация на тормоз

Задължение на всеки учител и възпитател е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел:

- В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно.
- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на насилника и други деца, защото това може да урони неговото достойнство.
- Често спонтанната реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата“ и наказване на „насилника“. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено което го унижава, а от състрадание, за да може то да развие това чувство към другите. Липсата на състрадателност е една от основните причини, поради която се упражнява тормоз.

### Втора стъпка: Реакции спрямо детето, което е упражнило тормоз:

- Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата. Когато се прилага подходът за възстановяване на щетата е необходимо задължително да се уведоми класния ръководител.
- Той се прилага от класният ръководител или от педагогическият съветник. Важно е педагогическият специалист със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител

разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза. Като първа стъпка класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време може да проследява поведението на децата и да дава обратна връзка.

### **Трета стъпка: Реакции спрямо дете, което е обект на тормоз:**

Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

- Важно е класният ръководител да поговори с детето, по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени.
- Погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстници.
- При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се остави то само да определи какво точно ще му помогне да се почувства сигурно.
- Подчертава се поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се.
- Никога не трябва да се предлага среща между дете, жертва на насилие и неговия мъчител с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последици.
- Класният ръководител наблюдава детето в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

### **Четвърта стъпка: Реакции, спрямо наблюдателите:**

- Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще.
- Убеждение, наблюдаващият за отговори на насилието с думи, предотвратяващи ситуацията, търсене на помощ и съобщаване за случая.
- Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.

## **VI. Училищна система за регистриране на случаите на тормоз и насочване към други служби:**

Регистриране на ситуации на тормоз

1. Създава се дневник в училището за регистрираните случаи на тормоз между учениците.
2. Всяка ситуация на тормоз се регистрира и описва с цел да се проследи развитието на случая във времето и да се планира подходяща интервенция. Регистърът съдържа следните реквизити: „дата“, „какво се е случило – кратко описание на случая“, „кога се е случило“, „участници“, „служител, регистрирал ситуацията – име и подпис“, „предприети мерки“, „отговорни участници, които



---

са информирани (институции, органи, родители“, „как е приключила ситуацията или на какъв етап е и какво предстои“. Този дневник се съхранява на достъпно място при педагогически съветник.

3. Класните ръководители следят вписаните в дневника случаи и предприемат съответни мерки като взаимодействат с родителя на ученика, с учители и с педагогическия съветник.
4. В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие, Координационният съвет (УКПППУ) предлага на директора да бъде потърсено съдействие от страна на Отдел „Закрила на детето“, Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

## **VII. Включване на родителите**

1. Във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията.
2. В разговора е важно да се акцентира върху необходимостта родителите да не критикуват другото дете, а да се опитат да погледнат на ситуацията през погледа на другата страна.
3. Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете от тяхна страна само ще задълбочат конфликта.
4. От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат.